కుసుమ

కాశీరాజు రామమోహనశర్మగారు

౧

అది వసంతఋతువు. ఆనాటిరాత్రి చంద్రుడు చక్కగా ప్రకాశిస్తున్నాడు. చల్లనిపైరుగాలి సుమసౌరభాన్ని మోసుకొస్తున్నది. గున్నమామిడిచిగుళ్లను మెక్కికోయిలహాయిగా కూస్తున్నది. హేమంతుని మంచందగ్గరనే కిటికీఉన్నది. అందులోంచి గదిలోనికి వెన్నెలకాంతులు వస్తున్నాయి. అప్పుడు తనమంచం మీద ఒకప్రక్కగా 'కుసుమ' కూర్చునియున్నది. ఆమె హేమంతునిభార్య. ఆమె స్నిగ్ధకపోలభాగాన్ని పైరుగాలికిఆడుతూన్న నీలకుంతలాలు సవరిస్తున్నాడు హేమంతం. కుసుమ ఆనాడు విచారంగానున్నది. హేమంతుడు చక్కిలిగింతలుపెడుతున్నాడు ఆమెను కులాసపెట్టడానికి. కుసుమ కదలకుండా ఏకాగ్రంగా పూర్ణచంద్రుణ్ణి తిలకించుచున్నది. హేమంతం బుజ్జగింపులు పనిచెయ్యలేదు.

"ఎక్కడున్నావు? కుసుమా!" అన్నాడు.

జవాబులేదు.

"ఊహాప్రపంచకంలోంచి రాదలచుకోలేవ?కుసుం! చూడు యీరాత్రిఎంతబాగుందో"

కుసుమ మొగం త్రిప్పింది. హేమంతం నవ్వాడు.

"నాకో మంత్రంవచ్చు"నన్నది కుసుమ.

"ఏమిమంత్రం?"

"ఈవెన్నెలరాత్రిని అమావాస్యగా చేసేస్తాను."

"అది వద్దు."

"ఏం?"

"ఈరాత్రి చాలాఆనందంగాఉంది. నీకుచేతైతే ఈలాంటిరాత్రిళ్లు తెల్లవారకుండా చెయ్యాలి."

"అల్లాగా" అనినవ్వింది కుసుమ.

కుసుమనుకౌగలించుకుని ముద్దుపెట్టుకోబోయాడు హేమంతం. కుసుమ తప్పించుకున్నది. కుసుమా హేమంతులు సరసాలాడుకొంటున్నారు.

హరిహరుఁడు తలుపుదగ్గరనుండి గట్టిగా "హేమంతం! ఆశూద్రురాలి నింట్లోనుండనీయకు" అన్నాడు. హరిహరుడు హేమంతతండ్రి.

హేమంతం కుసుమకేసిచూచాడు. ఆమెముఖాన వింతభావాలవేమీలేవు. కుసుమ చేతులతోకళ్లుమూసుకున్నది. "తక్షణం చచ్చిపోతేబాగుండును" అనుకొన్నది అప్పుడామె. అంతాప్రశాంతంగానున్నది. గున్నమామిడిమీద గండుకోయిల ఇంకాకూస్తున్నది. దాన్నివినేవారులేరు. ప్రకృతిసౌందర్యాలు చాలా ఉన్నాయి. కాని వాటిమాధుర్యం గ్రహించేవారులేరు.

౨

హేమంతం అప్పుడే యింటికివచ్చాడు. గదిలో కుసుమఉన్నది. తిన్నగా ఆమెదగ్గరకువెళ్లి

"అది నిజమేనా?" అన్నాడు.

"నిజమే."

"ఇంతవఱకూ ఎందుకుచెప్పలేదు?"

"చాలామార్లు చెప్పుదామనుకున్నాను. కానిచెప్పలేకపోయినాను. నేను చాలాచెడ్డదాన్ని." ఆమె నేత్రాలనుండి రెండుకన్నీళ్లచుక్కలురాలాయి.

"ఇప్పుడైనాచెప్పుతావా?" అన్నాడు. కుసుమ గంభీరంగా తనచరిత్ర ఆమూలాగ్రంచెప్పేసింది. కధ విని హేమంతం బయటికిపోయినాడు. హేమంతం తన్నువిడిచిపోతున్నాడనేఅనుకున్నది కుసుమ. ఆమెకది వింతగాతోచలేదు. జీవితంలో మానవునికి తటస్థించే నిత్యకృత్యంలాగే అది ఆమెమనస్సుకితట్టినది. అప్పుడు యీప్రపంచకం, ప్రేమ, ప్రేమించడం అంతా మాయగాతోచిందిఆమెకు. జరిగిపోయిన దినాల్లో, హేమంతం తన్నుప్రేమించడంలోచెప్పిన దృఢాభిప్రాయాలు కల్లలనుకుంది. తనహృదయంలో మమకారంతోపెంచుకుంటున్నప్రేమలతనుతెగగోయటానికిపుట్టిన మొండికత్తిలాంటివాడుగా తోచాడు హేమంతం ఆమెకాసమయాన. హేమంతం తన్ను

ప్రేమించినరోజులలో అతనిహృదయంనిండా ఉందనుకున్నప్రేమ, ఒక్కనిముషం వాళ్ళిద్దరూకలసి ఉంటే ఎంతో మాధుర్యంగాఉండేప్రేమ, ఆఒక్క నిముషంవియోగానికే తన్నుఅంతగాబాధించినప్రేమ-అస్థిరమని అప్పుడనుకున్నది.

"ఈరాత్రిచాలాబాగుంది" అని హేమంతంఅని ఇంకాపూర్తిగా ఒక్కరాత్రియైనాగడచిపోలేదు. ఇంకా ఆకోయిల ఆలాగేకూస్తున్నది. పైరుగాలి అల్లాగే వీస్తున్నది. వెన్నెలకిటికీలోనుంచివచ్చి మంచంమీద హాయిగానిద్రపోతున్నది. ఆమె హేమంతం దగ్గర ఎంతగుట్టుగాప్రవర్తించిందో, ఇప్పుడు ప్రేమ అనేదికూడా అంతగుట్టుగా సంచరిస్తున్నది ఆమె హృదయాన.

3

రాత్రితెల్లవార్లూ హేమంతానికి నిద్రలేదు. కన్నులునులుపుకుంటూ సదాశివయ్యగారింటికిపోయినాడు. సదాశివయ్యగారే కుసుమకు పెండ్లిచేసినారు.

"విశేషాలేమిటి?"అన్నాడుసదాశివయ్య. హేమంతానికికోపంతో శరీరమంతా దహించుకుపోతున్నది. రుద్ధమైనకంఠంతో "నీమూలంగా మాకులంచెడిపోయినది. మావంశగౌరవాన్ని నాశనంచేశావు. ఇదంతా నీమూలాన్నే" అన్నాడు. ఇంకమాట్లాడలేకపోయినాడు. సదాశివయ్య చిరునవ్వునవ్వాడు. "మాగౌరవాన్ని నిలబెట్టినాడు మీనాన్నగారు" అనిఅన్నాడు. ఆమాటలకు సిగ్గూ,కోపంగూడావచ్చాయిహేమంతానికి. "నీకెప్పుడేనా ఏమైనా అపకారంచేశానా?" అన్నాడు.

"అయితే హేమంతం! నిన్నొకప్రశ్నఅడగనా?"

"ఏమిటి?"

"నాపుత్రిక మీనాన్నగారికేమైనా అపకారం చేసిందా?"

జవాబులేదు.

"హేమంతం! విను. నీవుచిన్నవాడవు. బహుశా నీకుతెలియదు. నీవు కలకత్తాలోచదువుకునేరోజుల్లో మాఅల్లుడు ఎవరితోనుచెప్పకుండా ఇంగ్లాండువెళ్ళినాడు. మరి ఐదేండ్లుపోయినాక 'బారిష్టరు'గావచ్చినాడు. మీనాన్నగారు మాకులపెద్దగాఉండేవారు. 'నీకూతుర్ని అల్లుడివద్దకుపంపితే తిరిగి నీయింటికెప్పుడునూ తీసుకోనిరాకు. వ్యతిరేకించితే కులంలోంచి వెలివేస్తా'మన్నారు. నాఅల్లుడికి ప్రాయశ్చిత్తంచేయిస్తానన్నా. ఇంగ్లండు పోయివచ్చినా కులంలోచేర్చుకోమని బ్రతిమాలాను. కాని వినలేదు. అప్పటిసంఘంలో ఎంతటిదురాచారాలోగ్రహించు. నాకూతుర్నిఒదిలి బ్రదకలేను. అక్కడిపోరుపడలేక బంధువుల్నీ, స్వగృహాన్నీవిడిచి కలకత్తావచ్చేశాను. కష్టాలు నావెనకాలేతరుముకొనివచ్చాయి. మాబావమరదికి పెండ్లిచెయ్యబోతే నన్ను కులంలోంచి వెలివేశారనిచెప్పి పెండ్లిచెడగొట్టారు. చూడు! ఇదంతా మాఅమ్మాయి, మాఅల్లుడుచేసినతప్పేనా? ఇంక నా పరాభవం నన్ను దహించివేసింది. నేను పంతందీర్చుకోవాలని అనుకున్నా. అనుకోవడమేకాదు. అది నావిధి-చేయకతప్పదనుకున్నా. అప్పుడు మీబావమరదే ఆఇంగ్లండుపోయివస్తే ఏమిచేశేవారోగదా మీనాన్నగారు అనుకునేవాణ్ణి.

ఇప్పటికి కథ చాలావరకు నీకు గ్రాహ్యంఅయివుండాలి. ఇథంతా చిత్రంగాఉంటుంది. అంతావిను. నీకు బోధపడుతుంది.

కలకత్తాలో నీబసప్రక్కనేఉన్నయింట్లో గంగాధరంగారనే ముసలిబ్రాహ్మణుడొకాయన ఉండేవాడు. వారియింట్లో 'కుసుమ' అనేబాలవితంతువు వుండేది. ఆమె శూద్రురాలు. చాలాఅందగత్తె. ఆమెతండ్రి చనిపోయేటప్పుడు గంగాధరంగారికి ఆమెను వప్పచెప్పినాడు. గంగాధరంగారికి అనుమానంఎక్కువ. యువకులీమెనుచూడకుండాను, ఈమె యువకుల్ని చూడనీయకుండాను నిర్బంధించాలని చూచాడు. ఆముసలికళ్లల్లో దుమ్ముకొట్టడం ఈమెకు చాలాకష్టంగాదు. ఆమె యువతి. అప్పుడప్పుడు డాబామీదికి చల్లగాలిసేవించడానికిపోయేది ఆమె,

అప్పుడు నీవు నీమేడమీద ఒంటరిగాచదువుకునేసమయం. మీరిద్దరు ఒకరినొకర్ని చూచుకున్నారు. మాట్లాడుకొన్నారో లేదోకాని గంగాధరంగారికి నీమీదా, కుసుమమీదా అనుమానంకలిగింది.

కుసుమ నిద్రాహారాలుమానింది. ముసలిగంగాధరం గారియెదురుగా నకారణంగా వెక్కి వెక్కి ఏడ్చేది. ఆయనకు కారణం బోధపడింది. నీవుకూడా కాలేజీ మాని మేడమీదకూర్చుని గంగాధరంగారి డాబావైపుచూస్తుండడం ఆయనఅనుమానాన్ని బలపరచింది. కొంతఆలోచించి ఆయన నాసలహాకోరారు. పాపం ఆయన రెండేండ్లనుండి కాశీవెళ్లాలని ప్రయత్నిస్తున్నారు. నేడు ఆయనను వెళ్లమని ప్రోత్సహించాను. కుసుమను జాగ్రత్తగా చూచేభారంనాదిఅని అన్నాను. ఆయనసమ్మతించి కాశీకిపోయినాడు. కుసుమను, ఒకగొప్ప పలుకుబడిగల శ్రీనివాసరావుగారనే బ్రాహ్మణేతరునిగృహమందుంచి ఆమెను ఆయనకు వప్పచెప్పి, అప్పుడప్పుడు ఆమెయోగక్షేమాలు కనుగొనేవాడిని.

నీవు వయ్యారంగా శ్రీనివాసరావుగారింటిముందు పచార్లుచెయ్యడం, ఆమె నిన్నుచూస్తుండడం, నీవు కాలేజీకితరచు పోవకుండడం అంతా నాకుతెలుసు. నాభారం తేలికయిపోయింది., ఇదంతా ఒకకల్పితకథ మల్లేనేఉంటుంది. నాపట్టినపంతం తీర్చుకోడానికి చేశానుదీన్ని..."

"కుసుమ వివాహానికి అభ్యంతరపెట్టలేదా?" అని హేమంతం తలవంచుకుని అన్నాడు.

"అదియేలాగు జరుగుతుంది. స్త్రీలు గాఢంగా ప్రేమిస్తారు సంగతిసందర్భాలు ఆమూలాగ్రంగా తెలిసికొని. ఆమె దినదినానికి చిక్కిపోతున్నది. నీవూఅంతే. నీచదువుకి పెద్దఆటంకంకలిగింది. మీయిద్దరిస్థితీ నాకుచాలా జాలిపుట్టించాయి.

ఒకరోజునకుసుమదగ్గరకుపోయాను. వాడిపోయిన గులాబిపువ్వులాగున్నది ఆమె. 'ఈముసలివానిదగ్గర సిగ్గుపొందవలసిన అవసరంలేదు నీకు. నీవు ఎవరికోసం చిక్కుతున్నావో నాకు తెలియును. అతనుకూడా నిన్నాలాగే ప్రేమించాడు. మీకు దాంపత్యం చేకూర్చగలను. నీఉద్దేశ్యంఏమి?'అన్నాను ఆమెతో.

"అది యేలాగు? నే బ్రాహ్మణస్త్రీని కానే" అన్నది.

"నిన్ను బ్రాహ్మణస్త్రీగాచేస్తాను" అన్నాను.

"బ్రాహ్మణేతర స్త్రీని వివాహంచేసికోవడం నీకిష్టమేమో కనుగొ"మ్మంది ఆమె నన్ను.

"అతడు కేవలం పిచ్చివాడైపోయాడు. అతనితో నీరహస్యాలన్నీ యెందుకుచర్చించడం. వివాహంజరిగిపోనీ. ఈరహస్యం ఏమాత్రం వెల్లడిగానిపక్షాన్న అతన్నియెందుకు ఆవిధంగా విరహాగ్నిలో దహించివెయ్యడం"అని నేను అన్నాను. ఆమె మౌనంగా నుండి వెళ్ళిపోయినది.

ఆమె కీవివాహం ఇష్టమో కాదో అదినేను చెప్పలేను. ఒంటరిగానున్న సమయాన్న ఆమె వెక్కి వెక్కి రోదిస్తుంది. అది ఆమెకు ఆనందం కాబోలు. కుసుమకు జీవితంలో ఆనందంఅనేదిభగవంతుడు ఇచ్చాడో లేదో అనుకునేవాణ్ణి. ఆకుసుమకు ఏకాంతం అంటే ఇష్టం. పరిస్థితులీలాఉండగా శ్రీనివాసరావుగారిచేత వివాహంసంగతి నీకు చెప్పించాను. నీవు సమ్మతించావు.

పెండ్లిరేపుఅనగా కుసుమ నాదగ్గరకువచ్చింది. "నాకు పెండ్లివద్దు"అని యున్నది.

"సన్నాహంజరిగిఉంది. నీవు సమ్మతించకతప్ప" దన్నాను.

దీనంగా "నేచచ్చిపోయినట్లు—పుకారు పుట్టించండి—నన్నెక్కడికైనాపంపి—"అన్నది.

"రేపు తనమనోరథం యీడేరుతుంది అని ఆనంద సాగరతరంగాలమీద ఆడుతూపాడుతూఉన్న అతనికి నీచావే యీరోజున నన్ను చెప్పమన్నావా?—చెప్పి నాననుకో. తత్ఫలితంగా నతనిచావు నీకు చెప్పవలసి వస్తుంది. అప్పుడునిజంగా నీచావు—"అని అన్నాను. ఆమె కన్నీళ్ళు విడిచింది.

"ఈముసలితనంలో స్త్రీహత్యా, బ్రాహ్మణ హత్యా పాపాలు నా మెడలో కట్టుకోమన్నావా?" అన్నాను.

సలక్షణంగా వివాహం జరిగిపోయినది. నేను పట్టినపట్టు తీరినది. పంతంకోసం నీకింతవరకూ యీ కథ చెప్పనేలేదు. ఈరోజున చెప్పివేశాను.

"ఇంతచేసికూడా ఊరుకోలేకనా దీన్నినాకు చెప్పినది."అని హేమంతంఅన్నాడు.

"అంతేకాదు."

"ఇంకాఏమైనా ఉన్నదా?"

"ఔను."

"ఏమి?"

"మీచెల్లెలి వివాహప్రయత్నాలు జరుగుతున్నట్లు విన్నాను. ఇదివరకు మీబ్రాహ్మణకులం చెరిపివేశాను పంతంకోసం. ఇప్పుడు మీరుమీ చెల్లెలికి వివాహంచేసి యింకోబ్రాహ్మణవంశాన్ని చెరుపుతున్నారు. మీరు శూద్రస్త్రీని వివాహంచేసికొనియున్నారు గనుక మీతో వివాహసంబంధంచేసికోవద్దని వారికి ఉత్తరం వ్రాశాను."

"కుసుమను నేను విడిచిపెట్టేస్తాను. అప్పుడు అన్నవస్త్రాలిచ్చి కుసుమను మీరు పోషిస్తారా?"అని హేమంతం అడిగినాడు.

"లోకులు విడిచిపెట్టిన స్త్రీలందరకు అన్నవస్త్రాలిచ్చి పోషించడమా నాపని? నేను చేయవలసినదేదో నేను చేశాను. అదిమాత్రం నాపనిగాద"ని ఖండితంగా చెప్పేశాడు సదాశివయ్యగారు.

"రెండు కొబ్బరిబోండాలు తేరా హేమంతం గారికి"అని సదాశివయ్య నౌకరునిపిలిచాడు. అవివచ్చే లోపల ఆగమన్నా ఆగకుండా హేమంతం వెళ్ళిపోయినాడు. అతని చర్యజూచి సదాశివయ్యగారు ఆశ్చర్యపడ్డారు.

౪

పూర్ణిమవెళ్ళిపోయినది. నాడు పంచమి. వెన్నెల యింకారాలేదు. చీకటిగానున్నది. ఆనాటి గండు కోయిల కూయడంలేదు. కీచురాళ్ళధ్వని యెక్కువగా నున్నది. ఆగున్నమామిడిచెట్టాచీకటిలో తలవిరియబోసుకొన్న పెనుభూతంలాగున్నది. ఆనాడు మంద మందగావీచిన పైరుగాలి నేడు భయంకరంగా వీస్తున్నది. నక్షత్రాలు మినుకుమినుకుమంటూ ప్రకాశించుచున్నవి. అక్కడక్కడ మిణుగురుపురుగులుకూడా కలవు. ఆకాంతిలో ఆకాశంమీద బారులుకట్టి తిరిగే మేఘాలు కనిపించుచున్నవి.

నేడు హేమంతంగదిలో దీపంలేదు. ఆచీకటిలో కుసుమాహేమంతులిద్దరూ మౌనంగానున్నారు. హేమంతం తన మంచంమీద కూర్చుండి కాళ్ళు క్రిందకువ్రేలవైచి యూపుచున్నాడు. అతని పాదాల దగ్గరనే కుసుమ తనముఖం అతని పాదాలమీద నుంచి కన్నీళ్ళతో తడిపివేసింది. ప్రకృతిలో ఆఒక్కమందిరంలోనే అంతా మౌనంగా, ప్రశాంతంగా, దుఃఖపూరితంగానున్నది. ఆభయంకరనిశీధినీఫలకంమీద ఆఒక్కదృశ్యమే చిత్రింపబడ్డది. 'హేమంతం ఒక న్యాయమూర్తి. అతని పాదాలదగ్గర కుసుమ. ఆమె దోషి' ఇదియే ఆదృశ్యము.

అప్పుడు హరిహరుడుమళ్ళావచ్చాడు. ఆచీకటిలో అతనికళ్ళు చింతనిప్పులవలె మెరుస్తున్నాయి. "హేమంతం! నీకు యిప్పటికి చాలాగడవుయిచ్చి ఉన్నా. ఇంకనాశూద్రురాలిని నాయింట్లో నుండనీయను"అన్నాడు.

కుసుమ ఆమాటలువిన్నది. ఆతురత ఎక్కువైనది. శరీరంజల్లుమన్నది. హేమంతంపాదాలను గట్టిగా కౌగలించుకున్నది. కడపటిసారి హేమంతం పాదాలకుభక్తిపూర్వకంగానమస్కరించింది. వెళ్ళిపోవుటకు లేచి తలుపువరకు వెళ్ళినది. ఈరెండునిముషాల్లో హేమంతంగాంచిన దృశ్యం అతనిహృదయంలో హత్తుకొనిపోయింది. అతని హృదయంలో 'కుసుమ' అంటే ఒక దేవీమూర్తిగా తోచింది. అనంతమైన ప్రేమాస్రవంతి అతని హృదయసాగరంలోనికి ప్రవహించింది.

ఒక్కమాటుగా లేచివెళ్లి కుసుమ చేయిపట్టుకొన్నాడు. రుద్ధమైనకంఠంతో

"నాన్నగారూ! నాభార్యఅంటే నాకుప్రేమ. ఆమెను నేనువిడిచిఉండలేను"అని అన్నాడు.

హరిహరునకు కోపంఎక్కువైంది.

"హేమంతం! నీమతానికి తీరనికళంకంతెచ్చిపెట్టావు. అదినీకు ప్రథమంలోతెలీదు. తెలిసినాక దాన్ని పోగొట్టుకోవాలి. నామాటవిను" అన్నాడు.

"నామతంకంటే నాకు నాభార్యఎక్కువ" అని జవాబుచెప్పాడు హేమంతం.

"నా మతాన్ని అగౌరవపరచి, నాగౌరవాన్ని నిలపలేని నిన్నూ, నీభార్యనూ నాయింట్లో ఉండనీయను. లేచిపొండి" అని చురచురలాడుతూ హరిహరుడు వెళ్లిపోయాడు.

కుసుమాహేమంతులు వారిదారి వారుచూచుకొని సుఖంగానున్నారు సంఘసంస్కర్తలై. —టాగూరు.

ప్రేమ రాజ్యము

శ్రీమతి వింజమూరి వేంకటరత్నమాంబగారు

ఉదయకాలమందు ధరణియుజలనిధియు
నినునికాంతికిఁబ్రతిఫలమిచ్చునపుడు
ఇలువిడిచి కడునుత్సాహహృదయనగుచుఁ
బ్రేమరాజ్యమున్వెదకంగ వెడలియుంటి.
కవియొకండు దారిలో నాకుఁగానుపింప
నచ్చటికి నడ్డుదారి యేదనియడిగితి.
"రమ్మునావెంటఁ గొలఁదికాలమ్ములోన
కాంతువద్దానిసౌధశిఖరపుఁగాంతు"
లనుచునతఁడు ప్రత్యుత్తరమప్పుడిచ్చె.
అంతలోదవ్వునం దొకవింతపురము
తోఁచెమిఱుమిట్లుగొల్పెడు ద్యుతులతోడ
"అదిగో నీవుగోరున"దంచు నతఁడుపల్కె
కానియదిస్వప్నములరాజధానియగుట
నామదిచివుక్కుమనె నాశనాశమయ్యె.
అవలగుఱ్ఱపురౌతొకం డగపడినను
వెంబడింపుమనవుడట్లు వెడలియుంటి
నాడుచుంబాడుచున్ వానిననుగమించి
బ్రతుకను సముద్రపుందరిఁ బట్టిచనుచు.
అచటినుండిమేమొక్క లోయకరుదెంచి
తన్మనోహరత కతిముదంబుఁగంటి
మప్పు డొకపద్మముఖి మందహాసమమర
రక్తిమెఁజూచెఁ బొదనుండి కౌతుకంక.
"ఇదిగో ప్రేమసామ్రాజ్యబహిఃప్రదేశ
మునకువచ్చియుంటిమి ప్రేమముదములిందె
మివులనొప్పు" నంచుఁబలికె రవుతుతాని
యక్కటా! యది జ్ఞానరాజ్యంబయయ్యె.
ఆశవీడి నేమెల్లఁగా నరుగుచుండ
బాటయందొకబండి సేవకులతోడఁ
బోవఁగంటి భటులు పల్కిరీవిధమున
"రమ్ము వెంట మారాజ్ఞి రాజ్యమందె
నీవుగోరురాజ్యముగూడ నెగడునమ్మ!"
అట్టులరుగనొక్కలలన యఖిలభూష
ణాంబరములఁ దాల్చినయది నాకగపడె
ఆమెఁజూడ నాశావేశ మణఁగిపోయె
సంజతుది వెల్గు క్రమముగాః సమయునట్లు
అకట! యదిస్వర్గరాజ్యమే యయ్యెఁగాన.
కడకొకగుడిసెకడకు నేవెడలి సుంద
రాంగినొకతెఁగాంచియడుగ ననియెనిట్లు
"దానిఁగూర్చి నేవింటిఁగాని నాప
దములు గృహరాజ్యసీమ వదలవుగాన
దానికేఁగుమార్గమెదియొ నేనెఱుంగ."
అనుచు నిట్టూర్పువిడిచె నాయతివమిన్న.
పను దత్కుటీరముఁగన నెంతశాంతి!
ఆయువతిమోము కలకలలాడుచుండె
గొప్పవెల్గు నాయాత్మకు గోచరించె
ఇల్లెప్రేమరాజ్యమ్మన కిక్కయంటి.